

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

44. An ad evitandum grave damnum liceat famulis deferre literas amatorias concubinæ Domini maximè si continea[n]t verba turpia? Et quid de scribentibus supradictas literas, quamvis non deferant? Idem ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

hanc sententiam olim docuit Emanuel Sà ver. peccatum, num. 9

Sup. hoc in Ref. seq. 5. Sed hanc. 3. Sed tu ne recedas à prima opinione; & idem tene de famulis scribentibus tantum huiusmodi literas, quamvis non deferentibus, quia idem cooperandi modus in utroque ministerio inuenitur, licet aliqui hoc etiam negent, quia Sanchez de matrim. tom. 3. lib. 9. disp. 46. num. 34. asserit, quod scribere verba turpia, non est intrinsecè malum; ergo potest dari casus, in quo licitum sit famulo scribere heri literas verba turpia continentes; vt si aliàs immineret ei periculum mortis, vel alterius grauis nocuenti. Verùm à sententia contraria non est recedendum.

4. Notandum est verò hic, quod si herus in dictis literis petat solùm à concubina, vt tali hora ad se veniat, vel ad talem locum, vtiq; in tali casu potest famulus tales literas deferre, vel ore hoc nunciare; quia rem indifferentem continet, cum non ad fornicandum, sed ad solùm aduentum inducant. Et ita docent Molfesius, Sanchez ubi supra n. 26. Azorius tom. 2. lib. 12. c. vlt. q. 8. & alij, concurrente iusta causa non solùm famulatus, sed quia dominus malè tractabit, aut è domo eiiciet.

Sup. hoc in Ref. seq. prope finem, vers. Idem dicit. 5. Et idem dicendum est de famulis, quos herus mittit feminam insequutos, vt videant vbi habitet, vel id requirant, ac postea illum certiores faciant, & eo maior causa excusans necessaria est; si femina, quam insequuntur, sit honesta.

Sup. hoc in fine R. prateritæ. 6. Vnde ex his etiam collige, quid dicendum sit de auigis deferentibus meretricem ab vno loco ad alium, quam sciunt illuc petere ad peccandum: hi enim regulariter excusantur à peccato, quia adest iusta causa non amittendi lucrum, quod ex eo ministerio comparant.

RESOL. XLIV.

An ad euitandum graue damnum liceat famulis deferre literas amatorias concubinae Domini, maxime si contineant verba turpia?

Et quid de scribentibus supradictas literas, quamvis non deferant?

Idem dicendum est de scriptis ad duellum pronocantibus.

Et quid de alijs, qui famuli non sunt, an egeant grauiori causa ad honestandas tales actiones?

Et an sit peccatum, quando famulus, vel ancilla inuauit concubinam ad se ornandum, vel aperit ostium adultero venienti suo heri iubente vel inuacum, vt ascendat per fenestram, vel sternit lectum, &c? Ex p. 5. tr. 7. Ref. 27.

Sup. hoc in Ref. praterita & in Ref. seq. & infra in Ref. 73. 8. Ex dictis, & in Ref. 78. 8. 2. ad lin. 13. vers. nec literas heri. §. 1. Non licere tradit vterque Ledesma Petrus & Martinus, hic in 2. 2. part. 4. quæst. 17. art. 7. ille in sum. tom. 2. tract. 27. cap. 9. difficult. 3. vbi sic ait: Digo lo segundo, que los criados, o criadas que lleuan billetes, y que lleuan à las tales personas para pecar, y que saben esto, porque es cierto, moralmente hablando o lleuan recados para llamarlos, estos tales sin duda pecan mortalmente: la razon es, porque estos ayudan al pecado, y son como instrumento moral, y causa proxima del pecado que los otros cometen, luego peccado mortal es hazer todas estas cosas. Ita ille, & alij.

2. Et hanc sententiam prorsus tenet Alphonf. de Leone de offic. Confess. tom. 1. recollect. 14. num. 63. Rebellius part. 1. lib. 2. quæst. 14. num. 53. in fine. Bonacina de matrim. quæst. 4. punct. 14. num. 6. Layman lib. 2. tract. 3. c. 13. num. 5. & videtur docere Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 26. &

alij, si litera contineant verba turpia, quia huiusmodi verba sunt intrinsecè mala, nisi inserantur in sponfos de futuro, & idem dicit Sanchez de famulis scribentibus tantum huiusmodi literas, quamvis non deferentibus, quia idem cooperandi modus in utroque ministerio inuenitur.

3. Sed hanc opinionem Merolla tom. 1. diffin. 2. cap. 4. coroll. 5. num. 287. non omnino probatur, nam contra secundum quod dicit Sanchez de famulis scribentibus tantum literas verba turpia continentes, quod sit ita intrinsecè malum, vt in nullo proferens euentu licitum esse possit, obstat doctrina eiusdem Auctoris lib. 9. de matrim. disp. 46. num. 34. vbi expresse docet proferre, vel scribere turpia verba non esse intrinsecè malum, sed indifferens, ac proinde eorum honestatem, vel malitiam pendere ex circumstantiis abhibitis ac sine proferentis, vel scribentis, & rationem huius optime reddit, quia cum verba, vel scriptura sint conceptus signa, in tantum erunt praua, vel honesta, in quantum conceptus sunt prauus, vel honesti. At rei turpis conceptus in differens est, potest enim bonum finem, puta ipsius malitiae mortalis inuestigationem, & malum vt Veneris fomitem spectare. Si igitur scribere verba turpia non est ex se intrinsecè malum, sequitur posse dari casum, in quo licitum sit famulo scribere heri literas verba turpia continentes, vt si aliàs immineret ei periculum mortis, vel alterius grauis nocuenti, iuxta doctrinam traditam supra. Quantum verò ad primum dictum eiusdem auctoris de famulis deferentibus literas, in quibus sciunt contineri verba turpia ad peccatum prouocantia, sententia ipsius habet quidem maximum probabilitatem, quia deferre tales literas idem videtur, ac si deferret internuncium de rebus turpibus, quod in nullo casu est licitum tanquam intrinsecè malum; nihilominus etiam opposita opinio non est omnino improbabilis; videtur enim dispar ratio de internuncio & de literis, nam famulus qui internuncium de rebus turpibus deferret concubinae heri, dicitur ac proximè censetur peccato heri cooperari, tanquam instrumentum quo mediante herus inducit molliorem illam ad peccandum secum, ideo est omnino intrinsecè malum, ac proinde in nullo euentu licitum. At verò deferre tantum literas ita materialiter, non videtur directa cooperatio ad peccatum tanquam proximum instrumentum, sed magis remota esse habet, & ideo non est improbabile, saltem in aliquo casu extremæ necessitatis, vt ad euadendam mortem sibi comminatum posse licite famulum eiusmodi literas deferre. Et hæc omnia asserit Merolla loco citato. Et sub dubitatione, hanc etiam sententiam tenet Cæstrus Palays tom. 1. tract. 6. punct. 11. num. 7. quia, ait illè, hæc scribere, vel deferre non videtur intrinsecè mala, si absit à te malus finis; turpia enim verba scribi possunt, sicut scribunt DD. ad ponderandam malitiam illorum, qui ex malo fine proferunt, possuntque scribi & dici non tanquam ex proprio Marte, sed ex alieno. Item non ferit, sed irrisoriè. Ergo scribere hæc verba turpia de se non est intrinsecè malum, quia solùm sunt turpia & mala, quatenus à prauo animo procedunt, & in prauum finem diriguntur; ergo secluso hoc animo & hoc fine prauo mala non esse videntur; & à fortiori neque erit intrinsecè malum scripta ista deferre ad concubinam, poterat enim illa deferre non vt moueatur ad coitum, sed vt illa irideat & comburat ergo illa actio de ferendi quatenus à te procedit, bono vñi deferre potest, & idem esse videtur de scriptis ad duellum pronocantibus, & ideo Emanuel Sà ver. peccatum num. 9. edit. Complut. excusat famulos has literas amatorias deferentes, &

licet Navar. lib. 5. cons. 5. de poenit. damnet mortali-
liter scribere concubinae literas, vt post cenam
peccet ideo damnat, quia circumstantia malis finis
ergo si hic finis malus cessat ex parte scribentis, seu
deferentis, cessabit ex parte illius peccatum. Neque
obinde debent dici ij deferentes lenones, quia haec
faciunt necessitate pressi, non vt prauam fieri inten-
tionem promoueat. Haec Palau. Et hanc opinio-
nem quoad delationem tantum literarum probabi-
lem putat Hurtado de Mendoza in 2. 2. disput. 173.
sect. 30. §. 399. vbi declarat mentem Sanchez; sic
enim ait. Si literae contineant verba turpia, censet
Pater Thomas ea non posse deferri, quia sunt intrin-
sece mala, nisi inter coniugatos, aut sponfos de fu-
turo. Videtur igitur censere nullo pacto licitum esse
hoc genus obsequij. Opinor haec non dici valde con-
sequenter; quia si illa delatio est intrinsece mala, ergo
nullo pacto exerceri potest. at ipse paulo inferius dicit.
Haec autem omnia vt iis qui famuli non sunt, liceant,
grauiores adhuc causas desiderantur. Vt autem eius
authoris, consequentiam tueamur, dicendum est ex
eius opinione verba turpia esse intrinsece mala, delati-
onem autem non esse intrinsece malam. Non sunt
antedeferenda sine vrgenti necessitate; idemque cen-
set de internuncio concidentem locum, aut tempus
idem de famulo scribente has litteras. Illi autem qui
famuli non sunt, egent grauiori causa ad honestan-
das eas actiones, qui vero mandata deferunt, non
sunt dicturi, Vade, sed herus te vocat, prima enim
vox est persuasio, secunda vero est significatio vol-
untatis alienae, quae non est intrinsece mala. Quan-
do vero nulla est suspicio de literis, aut ruina inde
imminenti, possunt sine scrupulo ferri. * Idem
dicit Pater Thomas de famulo iussu heri sequente
feminae indicaturo vbi habitat, censet enim non
sufficere solum famulatum, sed requiri vrgentiorum
causam. * Item docet posse vrgenti occasione aperire
ianuam, & indicare herum. Imò censet cum aliqui-
bus posse herum iuari vt ascendat per fenestram,
quia illa actio est de se indifferens, quam non tenent
vitare cum graui, & proportionato damno. Ita
Hurtado vbi supra. Non desinam etiam hic adnotare
ea quae docet Azorius tom. 2. lib. 12. cap. 18. quest.
3. vbi supra sic ait. Queritur an sit peccatum quando
famulus, vel ancilla iuuat concubinam ad se ornand-
um? Item quando famulus, vel ancilla aperit ostium
adultero venienti suo heri iubente, aut quando
sternit lectum, in quo scit heram cum amasio pecca-
turam; aut quando iussu herae vocat amasium, vt
cum eo colloquatur in vinea, vel horto, vbi scit
heram cum amasio solitam peccare; aut quando dicit
ei iussu herae, Vocat te ad cenam heri mea, & scit
cum eo post cenam solitam vocare heram? Navar-
rus ait non esse peccatum in primo; & ita idem di-
ceret de secundo, si fecisset mentionem, quia in
vtrouque famulus, vel ancilla solum concurrat ad sub-
stantiam operis indifferens, & ad obsequium suum
debitum herae praestandum, quando id facit vt obedi-
at herae sine mala alia intentione. Ita ille.

RESOL. XLV.

An serui possint deferre literas amatorias ad concubi-
nam Domini?
Et quid de aliis operibus indifferens, quae ex iusta
causa possunt serui ex mandato Domini exercere?
Ex p. 7, tr. 7. Ref. 52. alias 51.

§. 1. De hoc casu ego egi in 3. part. tract. 6. * Re-
sol. 46. & me citato ad illum sic respon-
det Machadus tom. 2. lib. 6. part. 7. tract. 11. num.
Tom. V II.

6. Quada pnes granemente controuerso entre los
Dorores, si sea licito al criado llevar algunt recan-
do, o papel del señor, que contenga palabras torpes,
i prouocatorias a mal. Sanchez, i otros graues Au-
tores, i con mucha razon condenan en el criado
estas acciones por tan intrinsecamente malas, que no
ay, ni se puede dar causa en el criado que las coho-
neste: Quod si is sit causa moralis, & instrumen-
tum fornicationis proximum; quod communis exi-
stimatio testatur hos famulos Leonnes (vulgo alca-
guetes) appellans. Algunos son de parecer, que el
criado no peca en llevar a vna muger vn papel de
su señor en que lo solicita para sus torpes amores;
por que juzgan, que esto es muy diferente, que solici-
tarse el mismo criado por palabra: pues parece, que
solo llevar, i dar el papel a la muger, no es directa
cooperacion al peccado, como proximo instrumento,
sino remota; por lo qual juzgan; que seria licito
al criado en algun caso de grande necesidad. Si
bien Palau. siente que basta qualquiera vrgente
causa que conueniesse en el criado Ita ille; de ali-
is vero operibus indifferens, quae ex iusta
causa possunt serui ex mandato domini exercere,
vide Sanchez in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 6.
num. 12. & seq. Valquez opusc. de scandalo,
question. 43. art. 8. dub. 7. & recognosce
meipsum in part. 5. tract. 7. Resolut. 27. 28.
& 29.

in Ref. 73. §.
Ex dictis, &
in Ref. 78. §.
1. ad lin. 13.
vers. nec li-
teras hetti.

R. si hic ci-
tata hinc est
antedecens,
alia vero
docet hanc se-
quenter.

RESOL. XLVI.

An possit famulus scalam apponere, vel sustinere
Dominum ascendentem ad fenestram, vt rem ha-
beat cum femina?

Et aliqua alia circa hoc explanantur in textu huius
Resolutionis, quae facere, vel non facere famuli
possint in similibus casibus cum Dominis. Ex p. 5.
tr. 7. Ref. 28.

§. 1. Affirmatiue respondet Castrus Palau tom.
1. tract. 6. disput. 6. punct. 11. n. 5. vbi
sic ait. Si indifferetia proximiora peccato subministras
aliam causam grauiorem honestandi administratio-
nem exposulo, qualis esset si pater toruis oculis te
aspiceret, & timeres male tractari; vel si dominus a
domo sua te expelleret, & expulsus cogeres mendica-
re, vel pericliam pati, praecipue cum non ita facile
alium dominum inuenias, qui familia, vel peiora mi-
nisteria non petat, vel si in eius domo te sustinet, id sit
te obiurgando & increpando, vel debita mercede de-
fraudando. Si enim aliquid ex iis damnis tibi prouenit
eo quod non ministres actiones indifferentes de
se, & prauo vsui ex malitia domini deferentes, pote-
ris illa ministrare, quia tunc non censeris peccato il-
lius cooperari, sed potius permittere. Vnde licet tibi
tali vrgente occasione, presso concubinam portare,
signare locum domino vbi sit. Item dicere concubi-
nae. Dominus meus dicit vt illum hac nocte expe-
ctes, vel eum videas. Item domino ascendere volenti
fenestram ad rem habendam cum femina, poteris
pedem sustinere scalam apponere, quia sunt actiones
de se indifferentes, & ita Navar. lib. 5. consil. in 2.
edit. cons. 5. de poenit. circa finem. vbi postquam
plures ex his casibus appouisset, concludit. Ex his
videtur colligi ratio defendendi omnes praedictos a
peccato saltem mortifero modo, vt in casu proponi-
tur, non placeat eis peccatum, & faciant obsequia
praedicta ob aliquem bonum finem, puta eo
quod habeant illa causa officij sui, vel iustam
mercedem, licet enim haec officia & obsequia sint
valde

Sup. haec do-
ctrina vsque
adnor. seq.
infra in Ref.
78. §. Nota
secundo, pro-
pe finem, a
vers. Nota
vero, & infe-
rius in tr. 8.
Ref. 50. §.
Non sunt.

Sup. casibus
seque in hoc
textu in
Ref. seq. &
supra in Ref.
44. ante fi-
nem, a vers.
Idem dicit
Pater Tho-
mas & in fi-
ne Ref. 45 &
pro parte su-
pra in R. 42.
ad lin. 3. &
pro parte in-
fra in Ref.
67 §. verum,
& in Ref. 73.
§. Ex dictis
& in Ref. 75.
a medio, &
vers. Dmi-
que, vsque in
finem, & in
Ref. 78. §.
primo fa-
mulus.